

Till:
Utbildningsdepartementet
Arbetsmarknadsdepartementet

Förslag till förändringar av studiestartsstöd för att säkra reformens syfte

Inledning

I juli 2017 infördes studiestartsstödet – ett nytt rekryterande studiestöd. Studiestartsstödet är tänkt att stödja kommunerna, Arbetsförmedlingen och Centrala Studiestödsnämnden (CSN) i deras uppdrag. Samtliga berörda aktörer ställde sig positiva till studiestartsstödet i remissrundorna inför införandet.

Nyttjandet av studiestartsstödet har hittills varit betydligt lägre än förväntat. Omkring en femtedel av ansökningarna har blivit avslagna i huvudsak på grund av att arbetslöshetsvillkoret inte är uppnått.

Förslag till åtgärder

Arbetsförmedlingen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) anser att det krävs förändringar för att stödet ska kunna användas på ett ändamålsenligt sätt. I skrivelsen och dess bilagor presenteras fakta och exempel på hur det fungerar idag, samt åtgärder och förslag på förändringar.

De tre förslagen handlar om att:

- Regelverket avseende arbetslöshetsvillkoret bör förenklas. SKL och Arbetsförmedlingen bedömer även att det finns skäl att överväga att korta tidsgränsen till tre sammanhängande månader.
- Kommunerna bör tillåtas att ta del av samma informationsutbyte som idag sker mellan Arbetsförmedlingen och CSN.
- Samverkan mellan berörda myndigheter och kommunerna behöver fördjupas.

Bakgrund

Målgruppen för studiestartsstödet är personer i åldern 25-56 år som har en kort utbildning och ett stort behov av utbildning för att få fäste på arbetsmarknaden. Individen ska ha varit inskrivna hos Arbetsförmedlingen i minst sex sammanhängande månader och under denna tid varit öppet arbetslös eller deltagit i ett arbetsmarknadspolitiskt program.

Under 2017 fanns budget motsvarande 5 000 halvårsplatser. Under året utbetalades studiestartsstöd till 843 personer vilket utgjorde 5,9 procent av den totala budgeten. I inledningen av februari 2018 hade 12,1 procent av budgeten för 2018 reserverats för utbetalning. För första halvåret 2018 är besluten fördelade på 1 459 individer.

Skäl till lägre volymer

Arbetsförmedlingen och SKL har identifierat en rad orsaker till att volymerna inte är i nivå med vad regeringen har eftersträvat.

- Tiden mellan beslut från riksdag respektive regering och lagstiftningens ikraftträdande var väldigt kort. Det försvårade möjligheten att påbörja förberedelser i god tid.
- Den reglerade målgruppen är svåridentifierad och det saknas effektiva system för att hitta individer som uppfyller arbetslöshetsvillkoret.
- Kommunerna behöver göra personalförstärkningar inom antagnings- och vägledningsverksamheten vilket tar tid.
- Målgruppen är svårrekryterad, bland annat då det ofta finns en rädsla för att förlora nuvarande försörjning och det krävs långsiktiga motivationsinsatser för att förbereda för studier.

Kommunerna är mycket positiva till studiestartsstödet. 279 av 290 kommuner har anmält till CSN att de vill kunna använda sig av studiestartsstödet. Det tyder på att kommunerna bedömer att det finns en målgrupp som studiestartsstödet fyller en viktig funktion för.

Effekter av låga volymer

Hela 19 procent av alla ansökningar har fått avslag utifrån att arbetslöshetsvillkoret inte har uppnåtts. Detta är individer som i rekryteringsprocessen bedömts vara svårrekryterade till studier och som har ett stort behov av utbildning för att nå arbete. Vid avslag riskerar de att hamna ännu längre från arbetsmarknaden. Deras motivation, samt tillit till berörda aktörer kan även minska vid ett avslag.

En låg nyttjandegrad har en negativ effekt på kommunernas och statens budget. Den förväntade växlingen från aktivitetsstöd och ekonomiskt bistånd till studiemedel som regeringen hade eftersträvat uteblir och kompetensförsörjningen påverkas på sikt negativt.

Det finns också en risk för att samverkan mellan CSN, kommunerna och Arbetsförmedlingen försvåras. Kombinationen av att förväntan på reformen är hög, volymerna låga och att flera myndigheter är inblandade kan ge ansvarsdiskussioner i både lokal och central samverkan.

Föreslagna åtgärder för effektivare användning

För att fler ska ta del av studiestartsstödet behöver arbetsvillkoret förändras och samverkan mellan ansvariga myndigheter utvecklas.

Ett mindre detaljerat arbetslöshetsvillkor krävs

Utformningen av arbetslöshetsvillkoret leder idag till att en stor grupp individer som har behov av insatsen och samtidigt har förutsättningar att klara av utbildningen är undantagna. Den som varit sjukskriven eller föräldraledig, är deltidsarbetslös eller tillfälligt timanställd kvalificerar inte till studiestartsstöd. Även arbetssökande som deltar i det förstärkta samarbetet mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen och arbetssökande inom kriminalvården är exkluderade. I bilaga 1 beskrivs en rad exempel på konsekvenserna av dagens arbetslöshetsvillkor.

Förslag på ett mer träffsäkert arbetslöshetsvillkor

SKL och Arbetsförmedlingen föreslår, med bakgrund i ovanstående, att det nuvarande arbetslöshetsvillkoret förenklas och formuleras som

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
<p>4 §. Studiestartsstöd får lämnas till en sådan arbetssökande som anges i 6 § lagen (2017:527) om studiestartsstöd och som har varit anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen under minst sex sammanhängande månader närmast före den dag ansökan kom in till Centrala studiestödsnämnden eller, om studierna har påbörjats före den dagen, vid studiestarten, och</p> <p>1. under samma tid har varit arbetslös eller deltagit i ett annat arbetsmarknadspolitiskt program än etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare enligt förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, eller 2. har deltagit i insatser enligt förordningen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare under maximal tid enligt den förordningen.</p>	<p>4 §. Studiestartsstöd får lämnas till en sådan arbetssökande som anges i 6 § lagen (2017:527) om studiestartsstöd och som har varit anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen under minst sex sammanhängande månader närmast före den dag ansökan kom in till Centrala studiestödsnämnden eller, om studierna har påbörjats före den dagen, vid studiestarten. <i>Stöd får dock inte lämnas om den arbetssökande</i></p> <p>- under samma tid varit inskriven hos Arbetsförmedlingen som ombyttesökande, eller</p> <p>- vid tidpunkten för studiestarten deltar i eller skulle kunna anvisas till etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare enligt förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.</p>

Den föreslagna lydelsen säkerställer att det inte är arbetslöshetens karaktär som i första hand styr individens rätt till studiestartsstöd. Det ökar inte heller incitamentet för individer att skriva in sig som arbetssökande enbart för att få tillgång till studiestartsstöd eftersom en tidsgräns kvarstår. Deltagande i etableringsprogrammet ska även fortsättningsvis fullföljas innan studiestartsstöd blir aktuellt.

Givet konstruktionen på studiestartsstödet bör inte ett förenklat arbetslöshetsvillkor leda till en minskad träffsäkerhet och ökad felanvändning. De föreslagna förändringarna innebär tvärtom att den tilltänkta målgruppen i högre grad kan nås av insatsen. Risken för alternativkostnader är små då användningen regleras av en årligen fastställd budget som inte kan överskridas.

I bilaga 2 redovisas statistik över skillnaden i målgruppens omfattning givet nuvarande reglering jämfört med omfattningen vid den föreslagna formuleringen.

Kortad tidsgräns har flera positiva effekter

I förslaget till ny lydelse kvarstår sex sammanhängande månader som tidsgräns för kvalificering. SKL och Arbetsförmedlingen bedömer dock att det finns skäl för regeringen att överväga att korta tidsgränsen till tre sammanhängande månader.

En kortare tidsgräns skulle förstärka förutsättningarna att rekrytera de som har störst behov av utbildning och som är mest svårrekryterade. Förstärkningen finns framförallt i att ledtider till insats minskar vilket är viktigt i att motivera individ. Särskilt relevant är detta för personer som lämnar sjukförsäkringen samt personer som ska återintegreras i samhället efter en fängelsevistelse. Men effekten bör ses hos hela målgruppen. Alla kommuner har inte resurser att ha en större mängd utbildningsstarter som är anpassade till målgruppens behov. En individ som uppnått fem sammanhängande månader när utbildningen startar kan i realiteten behöva vänta ytterligare sex månader innan hen får påbörja studier med studiestartsstöd. Det blir således en önskad inlåsningseffekt.

Slutligen bör inte en kortad tidsgräns leda till felrekrytering eller ökade kostnader. I lag (2017:527) om studiestartsstöd åläggs kommunen att, i nära samarbete med Arbetsförmedlingen, ta fram lokala riktlinjer för användningen av stödet. I riktlinjerna ska kommunen fastslå en prioriteringsordning som ska användas i de fall det finns fler kandidater än vad kommunen har budget till.

Samverkan behöver förstärkas

Varje kommun som använder studiestartsstödet ska ta fram lokala riktlinjer i nära samverkan med Arbetsförmedlingen. Riktlinjer ska stödja rekryteringsarbetet och säkerställa att de ansökningar som skickas till CSN i låg grad avslås. För att individens väg till beviljat studiestartsstöd ska vara effektivt behöver involverade myndigheters uppdrag haka in i varandra på ett smidigt sätt. Samtliga aktörer behöver ta ansvar för att individen inte fastnar i processen. Denna andemening är tydligt uttryckt i regeringens proposition och det åligger oss att säkerställa en förståelse för detta i kommuner och Arbetsförmedlingen.

Ett fördjupat samarbete mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna skulle sannolikt öka volymerna inom studiestartsstödet. För att lyckas måste kommunen och Arbetsförmedlingen arbeta tillsammans med att identifiera målgrupper, informera och motivera till studier, samt utbyta information om arbetslöshetsvillkoret. Enligt CSN:s statistik deltar Arbetsförmedlingen i rekryteringsarbetet vid endast två tredjedelar av samtliga handlagda ärenden. Deltagandet är endast fem procentenheter lägre bland de ärenden som har blivit avslagna. Det tyder dock på att samarbete inte nödvändigtvis löser problemet med antalet avslag.

Informationsutbyte minskar risken för avslag

Att säkra en fördjupad samverkan åligger deltagande aktörer såsom Arbetsförmedlingen och kommunerna. Regeringen kan däremot bidra genom att förbättra möjligheterna till informationsöverföring. Vår bedömning är därför att Arbetsförmedlingen bör få rätt att lämna ut uppgiften till kommunen om huruvida individen uppfyller arbetslöshetsvillkoret. Samt att detta utlämnande kan ske automatiserat genom ett elektroniskt system.

Detta uppgiftsutlämnande kommer i ett sådant fall ske genom ett redan etablerat systemstöd där kommunen enbart kommer få svaret "Ja/Nej" på huruvida individen uppnår villkoret. Kommunen får inte kännedom om på vilka grunder individen bedömts, men kan redan vid ansökan om studiestartsstöd säkerställa att arbetslöshetsvillkoret inte är ett hinder. Därmed förenklas processen samtidigt som risken för avslag minskar.

Arbetsförmedlingen

Sveriges kommuner & Landsting

Maria Mindhammar
Överdirektör

Per-Arne Andersson
Avdelningschef

Bilagor

- 1 Exempel på konsekvenser av nuvarande arbetslöshetsvillkor
- 2 Konsekvensbeskrivning av målgruppens storlek